

Aan

De gemeenteraad van Zoetermeer

Zaakid

2025-013229

Van

Het college/ Wethouder Blansjaar

Datum

27 maart 2025

Onderwerp

Memo raad Evaluaties huidige participatiebeleid en burgerberaad met conclusies en aanbevelingen

Bijlagen

Eind 2024 is een uitgebreide evaluatie uitgevoerd naar de huidige kadernota Participatie en participatieverordening onder inwoners, raad, partners in de stad en medewerkers van de gemeente. Ook is het burgerberaad geëvalueerd onder inwoners, raad, college en medewerkers.

Dit memo beschrijft de resultaten van deze evaluaties en geeft inzicht in welke verbeterpunten er zijn op het gebied van participatie volgens de verschillende groepen ondervraagden. Dit memo geeft ook vervolg aan de afspraak beschreven in het raadsmemo Evaluatie kadernota en verordening Participatie van 8 oktober 2024 (2024-142217).

De conclusies en aanbevelingen die uit beide evaluaties komen, worden meegenomen in een actuele versie van de Kadernota Participatie en de Participatieverordening die op 23 september 2025 in het college wordt besproken en vervolgens in november 2025 aan uw raad worden voorgelegd.

Los daarvan doet de universiteit van Utrecht onderzoek naar het burgerberaad in Zoetermeer. Dit onderzoek heeft als doel om te begrijpen hoe de combinatie van een referendum en een burgerberaad over het onderwerp afvalbeleid kunnen leiden tot beleidsoplossingen. Deze vraag is breder en heeft niet directe betrekking op de voorliggende evaluatie. Deze evaluatie is naar verwachting op 23 september 2025 gereed. U wordt tegen die tijd over de uitkomsten geïnformeerd.

In dit memo vindt u de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van beide evaluaties. Deze zijn nader uitgewerkt in:

1. Bijlage 1: Samenvatting en korte verantwoording van het onderzoek van de rapportages evaluatie participatiebeleid en burgerberaad
2. Bijlage 2: Evaluatie participatiebeleid
3. Bijlage 3: Evaluatie burgerberaad afvalbeleid onder gemeenteraadsleden

Belangrijkste bevindingen vanuit de gemeentelijke onderzoeken naar het participatiebeleid en het burgerberaad

1. Van inwoners:

Deelnemers aan deze evaluatie (158 inwoners) hebben het meest aan participatie deelgenomen via gesprekken op straat (58,7%) en bijeenkomsten (55%). Ruim 40% van de ondervraagden wil het liefst meepraten over onderwerpen zoals groen en speelvoorzieningen (49,1%) of bouwplannen (49,1%).

Verwachtingsmanagement is een belangrijk thema bij inwoners. Bij bijna 60% kwamen de verwachtingen over participatieprocessen niet overeen met de ervaringen. Men was ontevreden over de informatievoorziening, de mogelijkheid om een mening te geven en vond dat de gemeente de input van deelnemers niet serieus neemt, omdat input niet verwerkt wordt in de uiteindelijke besluiten.

Ongeveer 7 op de 10 respondenten vindt een burgerberaad een goed idee. De gedachte hierbij is dat betrokkenheid van inwoners meer leidt tot draagvlak van de plannen. Er is wel twijfel of de gemeente de adviezen ook daadwerkelijk gaat gebruiken. Er is veel animo om deel te nemen aan een burgerberaad, met name over onderwerpen als verkeersveiligheid, woningbouw en de inrichting van de stad.

Verbeterpunten: scheppen van duidelijke verwachtingen, transparantie en brede inzet van diverse participatiemiddelen.

2. Van de partners in de stad:

In totaal hebben zes partners aan deze evaluatie meegewerkt. Dit zijn projectontwikkelaars en woningcorporaties. Zij vinden dat inwoners zo vroeg mogelijk in het proces betrokken moeten worden, juist als er nog geen concrete plannen zijn en inwoners moeten kunnen meebepalen over hun buurt of wijk. Bijvoorbeeld over welke speeltoestellen er komen of het bepalen van de kleuren die bankjes of speeltoestellen krijgen. Deze partners vinden het niet logisch dat dit voor bewoners wordt bepaald. Verder moet er meer energie gestoken worden in het bereiken van inwoners. Bijvoorbeeld digitale participatie voor inwoners die druk zijn en via ambassadeurs voor doelgroepen die de taal niet goed machtig zijn of minder goed 'durven'.

Ook vinden zij dat het verwachtingsmanagement beter moet. Een van de reacties is: 'Maak vooraf duidelijk waar mensen wél en geen invloed op uit kunnen oefenen, neem ze mee in de essentie en waarom bepaalde keuzes al zijn gemaakt.'

Verbeterpunten: het tijdig betrekken van bewoners, duidelijke communicatie over invloedsmogelijkheden en laagdrempelige participatie.

3. Vanuit de gemeenteraad:

Algemeen beeld: Er is verbetering in de participatie (meerdere bijeenkomsten waar betrokkenen hun bezwaren of wensen kenbaar kunnen maken). Dat is de algehele mening van de 19 raadsleden die aan deze vragenlijst hebben meegewerkt. Geen van de raadsleden vindt dat het voor deelnemers altijd duidelijk is waar ze invloed op kunnen uitoefenen. Dit heeft vooral te maken met de organisatie van de participatie en (het gebrek aan) beïnvloedingsruimte. Verder moet er aandacht komen voor duidelijke en begrijpelijke communicatie. Ook constateren raadsleden dat als bewoners hun zin niet krijgen, er naar de mening van deze bewoners geen goede participatie is geweest. Er spelen vaak veel belangen die soms zichtbaar en soms onzichtbaar zijn.

Over het gehouden burgerberaad is de gemeenteraad verdeeld, ook over hoe het instrument in de toekomst ingezet kan worden. Acht van de veertien raadsleden die de vragenlijst over het burgerberaad hebben

ingevuld hebben een negatiever beeld gekregen van het instrument burgerberaad. Redenen hiervoor zijn dat de adviezen onvoldoende zijn uitgewerkt, niet van hoge kwaliteit zouden zijn, geen financiële paragraaf hebben en dat de kosten van een burgerberaad hoog zijn. Zes raadsleden zijn wel positief. Zij zouden in de toekomst vooral een burgerberaad willen inzetten voor vraagstukken waar de gemeenteraad (heel) verdeeld over is.

Verbeterpunten: Hoewel verbeteringen zichtbaar zijn, blijft het onduidelijk waar inwoners invloed op hebben. Over een (toekomstig) burgerberaad is de raad verdeeld.

4. Vanuit medewerkers:

65 medewerkers hebben meegewerkt aan de vragenlijst. Meer dan de helft van deze medewerkers kent de Zoetermeerse afspraken over participatie goed. Er moet blijvend aandacht zijn voor communicatie over deze afspraken. Over het aantal communicatiemomenten met deelnemers van participatie, zijn medewerkers positief. Over nieuwe vormen van participatie zijn bijna alle medewerkers positief. Meer dan 60% van de medewerkers heeft zelf participatie in de wijken georganiseerd. Meer dan de helft vindt dat er hiermee andere doelgroepen zijn bereikt, 15% vindt van niet.

Voor wat betreft doemee.zoetermeer.nl is bijna 60% van de medewerkers tevreden over de mogelijkheden die doemee biedt voor online participatie.

De meningen zijn erg verdeeld over de vraag of de gemeente kan bezuinigen op participatie. Genoemd wordt dat de gemeente bijeenkomsten kan bundelen en meer gebruik kan maken van de bestaande gemeentelijke faciliteiten.

Soms levert de mate van invloed onduidelijkheid op bij bewoners. Dit komt voor een deel omdat het niet overeenkomt met hun wensen, maar ook zijn de kaders niet altijd helder. Verder tuigt de gemeente participatietrajecten soms groot op volgens medewerkers, maar is de mate van invloed beperkt. Dat kan verkeerde verwachtingen scheppen.

Verbeterpunten: Veel lof voor nieuwe participatievormen zoals straatgesprekken, maar er zijn zorgen over het scheppen van verkeerde verwachtingen.

Algemene aanbevelingen voor het nieuwe participatiebeleid

Op basis van de bovengenoemde conclusies zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

1. Vooraf duidelijk maken wat de beïnvloedingsruimte is;
2. Betere terugkoppeling geven over uitkomsten en beslissingen;
3. Aansluiten bij bestaande bijeenkomsten en deze combineren;
4. Heldere communicatie gedurende het hele proces, inclusief besluitvorming;
5. Aandacht voor nieuwe vormen van participatie. Eind 2025 komen we hierop terug met een voorstel.

Reactie van het college

Het college herkent zich in de uitkomsten van de evaluatie. De uitkomsten en aanbevelingen sluiten aan bij de resultaten van de Stadspeiling, het jaarlijkse onderzoek waar ook de bekendheid van, deelname aan en waardering van participatie wordt onderzocht. In 2024 gaven inwoners aan participatie het rapportcijfer 7. Dit is een significantie stijging ten opzichte van voorgaande jaren.

Het college ziet ook in de uitkomsten van de evaluatie dat het op bepaalde punten beter kan, vooral bij het managen van verwachtingen. Inwoners die aan participatie deelnemen, hebben behoefte aan houvast. Zij moeten weten waar de participatie precies over gaat en vooral ook waar er geen ruimte is voor beïnvloeding. Dit kan bijvoorbeeld in een startbijeenkomst voorafgaand aan de daadwerkelijke participatie.

De evaluatie geeft ook ruimte voor verbeteringen in de uitvoering van participatie. Het college herkent zich in de aanbevelingen om deelnemers aan een participatietraject zorgvuldig te informeren over zowel het proces, de opbrengst en de bestuurlijke besluitvorming. Deelnemers verdienen het op de hoogte gehouden te worden van processtappen, uitkomsten en wat er met hun inbreng gebeurt. Het college gaat zich actief inzetten om deze terugkoppeling te verbeteren. Ook komt er meer aandacht voor de moeilijk te bereiken doelgroepen. De gemeente gaat meer de wijken in en gesprekken op straat voeren. De wijkregisseurs worden intensiever betrokken bij de voorbereidingen van bijeenkomsten. Zij kennen immers de bewoners en de locaties in de wijken goed.

Het college wil verder voorkomen dat er (te) veel ambtenaren bij bewonersbijeenkomsten aanwezig zijn. Zij ziet soms dat er meer ambtenaren dan inwoners bij bijeenkomsten aanwezig zijn. Hier gaat zij kritisch naar kijken, ook in het licht van de aankomende bezuinigingen.

Het college heeft tot slot waardering voor de opzet en uitvoering van het burgerberaad over de voorwaarden voor het nieuwe Afvalstoffenbeleidsplan. De uitkomsten en aanbevelingen uit de evaluatie van het burgerberaad worden meegenomen in de nieuwe kadernota en verordening.

Nieuwe Wet versterking participatie decentraal niveau

De nieuwe wet Versterking participatie decentraal niveau, die op 1 januari 2025 is ingegaan, krijgt ook een plek in de nieuwe kadernota en de verordening. De nieuwe wet houdt het volgende in: Tot 1 januari 2025 was in artikel 150 van de Gemeentewet geregeld dat de gemeenteraad een verordening vast moet stellen die regels bevat over de wijze waarop inwoners bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid worden betrokken. Vanaf 1 januari 2025 is dit uitgebreid. Het gaat dan niet meer alleen om het betrekken van inwoners bij de voorbereiding, maar ook bij de uitvoering en evaluatie van gemeentelijk beleid. Daarnaast bevat de wet een verplichting voor gemeenten om in de verordening voorwaarden voor het uitdaagrecht op te nemen. Dit is de mogelijkheid voor inwoners en maatschappelijke partners om de uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen.

Hoe verder?

Het college neemt de opbrengst van bovengenoemde evaluatie en de nieuwe wet mee in de actualisering van de Participatieverordening en de Kadernota Participatie. Deze worden eind 2025 aan uw raad voorgelegd.



Voor technische vragen kunt u zich wenden tot:

Naam : Ellen Bos

Telefoon : +31793469460

E-mailadres : E.N.Bos@zoetermeer.nl